

La indispensable perseverança

Francesc Asensi

Doctor en medicina i cirurgia i membre de la Societat Valenciana de Pediatria

Més que per la naixença

S'és bord si es balafia

L'heretat patrimoni

Martí Domínguez Barberà

(Algemesí 1908 – València 1984)

Introducció

El títol «La indispensable perseverança» és suficientment ambigu i ample perquè sota ell puga parlar-se dels més diversos temes. *Perseverar* és mantenir-se en una manera d'ésser o d'obrar. Evidentment amb aquesta perseverança es tracta de conservar, d'evitar que es perga quelcom que es considera valuós. Al capdavant qui «persevera» està pugnament per mantenir uns valors, per conservar quelcom que no vol perdre's.

El fet d'estar en el marc de la celebració del primer centenari de l'Institut d'Estudis Catalans ens delimita molt quins són eixos valors que volem mantenir i dels quals ens pertoca parlar. Concretament, hem de parlar de la conservació dels nostres valors col·lectius com a poble, d'allò que podem deno-

minar la «identitat nacional» en el sentit més ample de l'expressió, i del paper que hi juga la nostra institució acadèmica fonamental que, segons els seus propis estatuts, és l'Institut d'Estudis Catalans.

Els versos de la capçalera, inclosos en el punyent poema «Arbres» de l'escriptor valencià Martí Domínguez Barberà, són una crida ètica que ens recorda la nostra obligació, amb clares ressonàncies evangèliques, de fer bon ús d'aquells valors que ens han deixat els nostres pares i de transmetre'ls almenys íntegres, o millor encara enriquits, als nostres fills. El poeta està parlant de la llengua, que té el mateix paper per a la pàtria que els arbres per a la terra: l'arrel que la manté ferma, el tronc que li dona força per a resistir els més forts huracans i les rames que li donen acollidora ombra i alhora profitosos fruits. En aquest sentit, institucions com l'Institut d'Estudis Catalans són una eina fonamental per tal d'acomplir la nostra obligació ètica.

No estem sols ni som un cas únic. Altres pobles han travessat i travessen situacions paral·leles a la nostra i disposen d'institucions similars a la nostra acadèmia nacional. És convenient conèixer-los, comparar i intentar traure conclusions de llurs experiències. Abans, però, és convenient delimitar conceptes, perquè estem parlant de dos termes molt utilitzats, però molt lluny d'ésser unívocs: «nació», a què fa referència l'adjectiu «nacional» i «acadèmia». Convé comentar-los breument.

Delimitació de conceptes

Nació

Sobre el concepte de *nació* s'han publicat autèntiques muntanyes de bibliografia amb les més diverses definicions. El terme ha estat i continua estant objecte d'acalorats debats. Pensem tan sols l'enrenou armat arran de les reformes dels estatuts de les comunitats autònomes de l'Estat espanyol. Moltes volen definir-se més o menys veladament com a «nacions». Pareix com si qualsevol territori que, pels motius que siga, haja adquirit certa autonomia administrativa tinguera «dret» a convertir-se en una «nació». En realitat s'estan invertint els termes: les «nacions» existeixen molt abans que cap administració s'haja fet càrrec d'un determinat territori: són les nacions les que poden assolir determinat grau d'autonomia i no els territoris amb més o menys autonomia els qui poden assolir la condició de nacions.

El terme «nació» deriva del verb llatí *nascere* (nàixer). La nació seria «on es naix», no tant en el sentit purament geogràfic referint-se al «lloc» on es naix com en el sentit de «col·lectiu humà» en el si del qual es ve al món. Molt sovint es barreja el terme «nació» amb els d'«estat» i «país». Aquesta barreja pot ser premeditada i promoguda, perquè de la confusió pot traure's un bon profit polític que cal desmantellar.

Ja s'ha dit que les definicions de «nació» són nombrosíssimes i no correspon aquí a revisar-les. Per a aclarir-nos i sense entrar en debats que ens allunyarien del nostre tema, entenem per «nació» aquell col·lectiu humà prou nombrós que comparteix tot un seguit d'elements més o menys diferenciats: història, cultura, llengua, literatura, etc. i té l'interès de mantenir aquestos valors de cara al futur. És una definició un xic ambigua, discutible, però que ens permet centrar-nos en el nostre tema. Com es veu, la «nació» així entesa no fa referència ni al territori on viu aquest col·lectiu, ni tampoc a l'organització administrativa ni a les institucions que el governen. El territori, amb les seues característiques físiques (geogràfiques, climàtiques, etc.), és el nucli fonamental del concepte de «país», mentre que les condicions administratives caracteritzarien l'«estat». En resum: el concepte de *nació* és cultural; el de país, geogràfic, i el d'estat, polític.

A diari comprovem les contradiccions i incongruències en l'ús d'aquestos tres termes. Com a mostra tenim, per exemple, l'organització dita de les «Nacions Unides» que, en referir-se als seus membres, sol parlar de «països», o bé quan es parla de «nous països» o «noves nacions» (?) per referir-se, per exemple, als nous estats europeus creats pels recents desmembraments de la Unió Soviètica, Iugoslàvia o Txecoslovàquia. És que Lituània, Eslovàquia o Croàcia no eren «països» o «nacions» tant abans com després d'adquirir la condició d'estats? Les característiques físiques que defineixen els països en moltes ocasions estan determinades des d'abans de l'existència de l'espècie humana. Els col·lectius culturals que formen lituans, eslovacs o croats amb llur història, llur cultura, llur idioma, etc. són els mateixos abans que després d'adquirir l'«estatalitat». Les nacions solen tenir antiguitats de molts segles, potser mil·lennis. Cap país ni cap nació no pot aparèixer de la nit al matí. El que sí que pot aparèixer de la nit al matí és un nou estat: contingències bèl·liques o polítiques canvien constantment els mapes polítics dels continents. El segle XX ha vist com molts estats apareixien, desapareixien o canviaven radicalment llurs límits, malgrat haver proclamat solemnement la «sacrosanta unitat de la pàtria» i la «inviolabilitat de les fronteres». En les darreres dues dècades tenim munts d'exemples, sense eixir-nos del nostre continent europeu.

Des del segle XV, els estats aspiren a esdevenir i ser considerats nacions: és el naixement de l'«estat nacional» format al voltant d'una nació central que arribà a un suficient nivell de poder polític, econòmic i militar. Gran part dels estats moderns es constituïren com a aliances militars per desenvolupar una recaptació d'impostos i una burocràcia centralitzada a fi i efecte de finançar els costos de les guerres. Precisament la instauració d'exèrcits estables és un dels trets definitoris de l'estat nacional. Si al si del territori administrat per aquest estat hi ha altres nacions, es fan tots els esforços per anul·lar-les. La intenció és ben clara: és més fàcil governar i dominar una població homogènia que no una d'heterogènia amb diversitat de cultures (llengües, religions, etc.). Amb aquest objectiu els estats, amb tot llur poder i llur força, procuren potenciar al màxim la nació que fou el seu nucli fundacional i alhora eliminar al

màxim, més o menys veladament, els trets definitoris de la resta de les nacions incloses en el territori que administren. Una maniobra molt utilitzada és crear la màxima animadversió entre unes i altres nacions sotmeses o entre uns components i d'altres d'una mateixa nació no «estatalitzada». És l'antiga tàctica del *divide ut vincas* o be *divide ut impera* dels romans, tan recordada per Maquiavel i que tan bons resultats donà a Juli Cèsar a la Gàl·lia i a Hernán Cortés a Mèxic.

Una vegada aconseguida la condició d'estat, el poder que l'administra s'esforça a crear la màxima coherència interna entre la població, fent bona profusió de símbols «sagrats» (escut, bandera, himne) i utilitzant qualsevol esdeveniment per fer-ne propaganda «unitarista». Un aspecte molt importat és fabricar una «història de consum» presentant unes arrels molt antigues (com més antigues, millor) de la «nació-estat» i uns «fets heroics», encara que estiguen molt allunyats del que realment passà. Aquesta «història» és la que s'ensenya a les escoles per tal d'anar inculcant en els infants l'«esperit nacional» que convé. Durant la dictadura franquista, per exemple, es presentaven com a «espanyols» l'emperador Trajà i el filòsof Sèneca i com a grans proeses «espanyoles» les resistències heroiques de Sagunt i Numància, sense donar gaire importància al fet que els romans (presentats com uns dels «pares» de la «nació espanyola») en un cas eren «els bons» i, en l'altre, «els dolents».

Avui un del «símbols» propagandístics més utilitzats pels «estats-nació» són les seleccions esportives, particularment la de futbol. Tots veiem l'esforç publicitari que fan els poders estatals per enardir les masses davant un enfrontament o un campionat «internacional» i els obstacles de tota mena que posen per tal d'evitar la formació i el reconeixement de seleccions esportives de nacions no estatals. Un dels primers passos donats pels referits «nous països» europeus és el reconeixement de llurs federacions esportives com a «nacionals» i llur participació en torneigs «internacionals».

D'aquesta manera van forjant-se «identitats nacionals» més o menys «artificials», molt sovint a base d'anul·lar —o intentar fer-ho— altres identitats nacionals evidents des del punt de vista objectiu, històric i cultural. Les identitats nacionals s'han de mantenir. Són moltes les que al llarg dels segles han desaparegut; molts trets culturals (llengües, religions) que un dia formaren part d'una «identitat nacional» avui són pura arqueologia. En alguns casos la desaparició ha estat per autèntic «suïcidi»: certs col·lectius humans han anat perdent més o menys espontàniament l'interès per parlar la pròpia llengua, practicar llur religió, conservar llurs tradicions, etc. Al contrari, en la majoria de casos les identitats nacionals desaparegudes ho han estat pel «genocidi» practicat per una altra nació dominant a còpia de massacrar pobles senceres, expulsar-los, deportar-los o, d'alguna manera, fent-los la vida impossible en llur context cultural. Convé repetir que la identitat nacional no és quelcom que es té d'una vegada per sempre; al contrari, s'ha de continuar fent i desenvolupant cada dia, si no es vol que desaparega. Aquí la perseverança és indispensable.

Acadèmia

Com és ben sabut, la paraula prové de Plató. Als afores d'Atenes, Plató, en tornar de Sicília, comprà un terreny d'oliveres prop d'una cova on es venerava l'heroi Akademos. Era un indret particularment adient per al passeig, la reflexió i el diàleg, on l'any 387 abans de Crist posà en marxa la seua escola, l'*akademia* original, que reunia les dues característiques bàsiques que definirien l'esperit de posteriors «acadèmies»: l'allunyament del poder polític; és a dir, la independència, i la llibertat per a discutir qualsevol tema sense limitacions ni entrebancs. Podem imaginar el vell Plató, que ja havia escrit bona part dels seus immortals *Diàlegs*, passejant pels jardins de l'acadèmia dialogant i discutint amb els seus deixebles, un dels quals seria el jove Aristòtil. Cal ressenyar que en aquest jardí el mateix Plató féu erigir un temple amb escultures de les tres Gràcies o Muses, conegut com el *mousseion*. Tenim així que dues paraules tan universals i de tan gran càrrega cultural com «acadèmia» i «museu» tenen un origen ben pròxim.

L'acadèmia de Plató fou una institució flexible en la qual s'associava la filosofia pràctica als sabers teòrics. Arribà a ser considerada com «contestatària» pels poders i fou suprimida per l'emperador Justinà l'any 529. Afortunadament el model de l'acadèmia de Plató fou seguit en altres indrets, entre ells Alexandria (fundada per Ptolomeu Soter), Túsulum (fundada per Ciceró) i la mateixa Roma (fundada per l'emperador Adrià). Els califes omeies també fundaren acadèmies a Còrdova i Granada.

Durant uns segles les acadèmies pràcticament desaparegueren. Fou el 1433 quan a Nàpols es creà l'Accademia Pontiana, seguida d'altres en diverses ciutats italianes: l'Accademia Platònica de Florència el 1474, l'Accademia dei Lincei de Roma el 1603, etc. Amb la proliferació d'acadèmies canvià també el significat del terme. Del primitiu significat de lloc per al raonament, diàleg i discussió sobre els més diversos temes filosòfics, teològics, artístics, científics, etc. es passà a aplicar-lo als més diversos col·lectius a l'entorn de temes més o menys concrets, com la música, la literatura, la pintura, etc., o simplement a grups de persones interessades a xerrar i passar-s'ho bé. El 1622 a França arribà inclús a funcionar una Académie d'Amour que, al capdavant, no era més que un prostíbul. Avui s'utilitza el terme «acadèmia» per a designar qualsevol institució docent: tenim acadèmies d'idiomes, de ball, de música, etc.

Dintre de totes aquestes institucions tan variades en llur composició, funcionament i objectius, hi ha algunes que han jugat i continuen jugant un paper fonamental en allò que hem denominat al principi «identitat nacional». En general, aquestes acadèmies són la culminació d'uns moviments intel·lectuals que han pres consciència dels valors nacionals i lluiten per conservar-los i promoure'ls. En el nostre cas, per exemple, no és cap casualitat que la fundació ara fa cent anys de l'Institut d'Estudis Catalans anara precedida unes dècades abans per eixe gran moviment cultural conegut com a Renaixença.

Aquestes «acadèmies nacionals» centren llurs activitats en els trets fonamentals que defineixen la «nació»: llengua, història, economia, art, producció científica, literatura, etc. Quan

les nacions de referència no tenen la condició estatal, aquestes acadèmies representen un autèntic bastió, potser l'únic, en la defensa d'aquesta identitat. Fins al segle XVIII el llatí fou l'idioma majoritàriament utilitzat a les acadèmies, bé que cada vegada anaren utilitzant-se més els idiomes «vernacles», entenent per tals aquells propis de l'estat dominant. És interessant que en ocasions la continuïtat del llatí fou utilitzada per les acadèmies nacionals de nacions que no tenien la condició d'estat com a «protecció» front al domini de l'idioma estatal que s'hi pretenia imposar. Açò explica la pervivència de l'ús del llatí en les acadèmies de Dinamarca i d'Hongria (front a l'alemany) o en la de Finlàndia (front al suec).

Per posar tres exemples, comentarem el cas de les acadèmies croates del segle XVIII, de les gregues del segle XIX i de les finlandeses del segle XX.

Acadèmies croates

Croàcia és un país que formava part de l'Imperi romà quan, en els segles VI i VII, fou poblada per grups eslaus que s'hi establiren permanentment i arribaren a constituir una nació. Del segle IX al XII fou independent fins caure sota control d'Hongria. Posteriorment, al segle XV, fou ocupada primer pels venecians i després pels turcs. A primers del segle XIX les tropes napoleòniques ocuparen part del país i, en la segona meitat del mateix segle, fou inclosa en l'Imperi austrohongarès. Al segle XX formà part de Iugoslàvia fins a la recuperació de la independència el 1991.

Al llarg de més de vuit segles la nació croata s'ha vist sotmesa a tot un seguit d'estats que han intentat amb més o menys violència eliminar la seva identitat, cosa que no han aconseguit. La llengua croata, escrita en caràcters llatins, i la religió catòlica s'hi han mantingut front a pressions de llengües (italià, francès, alemany, turc) i religions (ortodòxia, islam) dels estats dominants. Fins a finals del segle XVII, el pes d'aquesta resistència correspongué exclusivament al poble, sense cap institució que li donés suport. Poc abans havia començat a funcionar a Roma la denominada Acadèmia dels Arcadis, reunió d'erudits benestants sota l'aixopluc de la reina Cristina de Suècia, resident aleshores a la capital italiana. Els objectius eren fonamentalment literaris, sobretot poètics, «per tal de detenir la decadència del bon gust». Seguint el model d'aquesta acadèmia romana, es fundaren en moltes ciutats europees acadèmies semblats, entre les quals hi havia les de les ciutats croates de Ragusa (actual Dubrovnik) i Zadar.

Aquestes primeres acadèmies croates estaven totalment «italianitzades» d'acord amb el model romà i l'extracció social (alta burgesia) de llurs membres, que ignoraven totalment la llengua croata. Només la de Zadar era d'alguna manera conscient de la identitat nacional croata i utilitzà l'idioma croat juntament amb l'italià. Fou un precedent perquè el 1700 es fundara a Split l'«Academia Illyrica Ilitivam Slovinska» (Acadèmia Il·lírica o Eslava) centrada, ara sí, en els trets nacionals croats, particularment en l'idioma. Entre els seus objectius estan clarament expressats l'«acurada promo-

ció de la llengua croata que ha de ser defesa i il·lustrada». És interessant el fet que amb aquestos objectius treballaren no sols intel·lectuals croats, sinó també d'altres nacions, particularment italians, de vegades amb més entusiasme, fins i tot, que els mateixos croats. Al llarg del segle XVIII aparegueren altres acadèmies i «societats patriòtiques» amb els mateixos objectius.

El 1797, gran part de Croàcia, sobre tot Dalmàcia, passa a ser administrada per Àustria, la qual cosa implica un fre a totes aquestes institucions acadèmiques nacionals i, el 1806, els exèrcits napoleònics ocupen Croàcia i les institucions s'«afrancesen» i s'hi veuen reforçats els ideals dels «il·luminats». Al llarg de tota la primera meitat del segle XIX hi hagué un gran ressorgiment del moviment nacional croat i, arplegant l'esperit de les acadèmies abans esmentades, es feren repetits intents per a la creació d'una Acadèmia Nacional Croata, projectes rebutjats per l'emperador austríac Ferran I. Finalment, el 1866 fou autoritzada per l'emperador Francesc Josep I, amb el nom d'«Acadèmia Croata de Ciències i Arts», que en línies generals és la que persisteix fins avui, bé que durant el règim iugoslau s'anomenà «Acadèmia Iugoslava de Ciències i Arts». Els nous estatuts de l'Acadèmia foren aprovats pel Parlament croat el 26 de juny de 1991.

L'Acadèmia Croata de Ciències i Arts està articulada en nou departaments, dels quals el de «Ciències Naturals» i el de «Ciències Mèdiques» tenen relació temàtica amb la nostra Secció.

El Departament de Ciències Naturals comprèn dues branques: la biològica i la geològica. La branca biològica té una sèrie de línies de treball, entre les quals hi ha genètica forestal i agrícola, biologia cel·lular i genètica molecular, macrofauna i microfauna, ecologia i immunobiologia. Dependents d'aquest departament estan els instituts d'ornitologia, de paleontologia i de geologia del període quaternari. Membres d'aquest departament formen part de nombrosos comitès científics assessors de l'administració, com ara el de petroli, el de telemetria i fotointerpretació, el de protecció ambiental, el d'investigacions científiques en la mar Adriàtica i el d'agricultura i boscos. El departament publica tres revistes científiques: *Acta biologica*, *Analiza sumarstvo* (Annals Forestals) i *Larus*.

El Departament de Ciències Mèdiques també comprèn nombrosos comitès, entre els quals trobem salut professional, factors oncogènics i de creixement, tumors, ecologia mèdica, patologia animal i comparada, al·lèrgologia i immunologia clínica, malalties cardiovasculars, patologia subcel·lular, arteriosclerosi, malalties parodontals i ètica biomèdica. Inclòs en el departament funciona un «Gabinet per a la Recerca i Estandardització de Substàncies Immunològiques», centrat en l'eradicació d'algunes malalties contagioses i en la promoció de la teràpia immunològica dels tumors mitjançant l'ús d'interferó i citoquinines.

Acadèmies gregues

Poques llengües poden merèixer el qualificatiu de «glorioses» com la grega. En ella s'escrigueren obres cimeres de la humanitat, des dels pensaments dels filòsofs presocràtics fins als Evangelis.

És la utilitzada per Plató en l'Acadèmia original. El grec fou l'únic idioma que, a diferència del que passà amb les llengües de la resta de províncies de l'Imperi romà no sucumbí al llatí imperial, fet cantat pel poeta Horaci en els seus famosos versos de l'epístola als pisons:

*Graecia capta ferum victorem cepit,
et artes intulit agresti Latio*

Efectivament, la Grècia conquerida conquerí als seus ferotges conqueridors i portà les arts al salvatge Laci. Al cap dels segles, però, eixa gran llengua caigué en decadència, sobretot a partir de la conquesta otomana. Molt allunyada ja de la forma clàssica, passà a ser sols llengua de camperols, amb un únic reducte cultural en l'Església ortodoxa.

A partir del segle XVIII començaren a arribar a Grècia i als països veïns els corrents de la Il·lustració que havien pres gran força en l'Europa occidental. Fruit d'aquests corrents fou la creació de tota una sèrie d'institucions amb l'objectiu de retrobar la consciència nacional grega, o millor dit bizantina, perquè es posaren en marxa en moltes ciutats dels països ortodoxos sotmesos a l'Imperi otomà. D'aquesta manera despertaren les consciències nacionals no sols dels grecs, sinó també dels serbis, els búlgars i els romanesos. És interessant ressaltar que els promotors d'aquestes institucions foren en gran part d'intel·lectuals estrangers, sobretot anglesos, alemanys i francesos.

Aquestes acadèmies resultaven incòmodes, per una part, al poder otomà, perquè implicaven un ferment dels nacionalismes i, per l'altra, a l'Església ortodoxa, perquè eren una porta d'entrada a les idees racionalistes de la Il·lustració, gens d'acord amb el pensament ultraconservador de les jerarquies patriarcals. El resultat fou el tancament de totes les institucions d'aquest tipus per part de les autoritats otomanes el 1821.

Amb tot, el 1824 l'anglès comte de Guilford fundà l'Acadèmia Iònica a Corfú, amb l'express objectiu de l'estudi i la promoció de la llengua grega moderna, la qual cosa representà un important impuls per al renaixement de l'idioma grec com a vehicle d'expressió cultural en tots els camps de les ciències i les lletres. Continuadora de l'Acadèmia Iònica és l'actual Acadèmia de Ciències, Humanitats i Belles Arts d'Atenes, fundada el 1926. D'acord amb el seu nom, té per objectius el cultiu i la promoció d'aquestes tres branques de la moderna cultura grega. S'ha de destacar que l'Acadèmia d'Atenes ha mantingut la seua independència moral i espiritual inclús en els temps més crítics per a la nació grega, com van ésser l'ocupació nazi o la dictadura «dels coronels».

Bé que les activitats de l'Acadèmia d'Atenes estan fonamentalment centrades en les humanitats, en referència amb les matèries pròpies de la nostra Secció, porta a terme projectes i estudis directes en l'àrea de l'agricultura. En altres camps de les ciències biològiques, actua com a òrgan consultiu d'altres institucions i organismes de l'Estat grec. Concedeix també beques i premis d'investigació i finança l'edició de publicacions científiques. Actualment funcionen

vint-i-tres centres d'investigació associats a l'Acadèmia. Molt recentment s'ha instituït la Fundació per a la Investigació Mèdica i Biològica, també vinculada a l'Acadèmia.

Les tasques de l'Acadèmia tenen un gran ressò social, com queda manifest per les abundants donacions que rep, tant individuals com corporatives, que són un important suport econòmic per a les seues activitats.

Acadèmies finlandeses

Situada entre dues nacions molt més poderoses, Finlàndia ha estat absorbida per l'una i per l'altra durant molts anys de la seva història. Açò ha tingut repercussions molt negatives a l'hora de refermar i desenvolupar la seua identitat nacional, incloent-hi evidentment el seu idioma, molt allunyat tant de les llengües germàniques (com el suec) com de les eslaves (com el rus).

Del segle XII al XVIII, Finlàndia formà part del Regne de Suècia, fet que condicionà una progressiva «suecització» cultural, particularment forta en les capes econòmicament i intel·lectualment superiors de la societat. Com a residu del domini suec, avui parlen la llengua sueca un 15 % dels finlandesos i, a hores d'ara, el suec és el segon idioma oficial a Finlàndia. A partir de 1809, Finlàndia fou incorporada a l'Imperi tsarista, amb la qual cosa comença un període de «russificació», molt més suau que l'anterior, a efectes de sotmetre i bandejar la llengua finesa. De fet, malgrat tractar-se d'un domini molt més recent, avui no hi ha cap finlandès que tinga el rus com a llengua materna. El domini rus durà fins al 1917, any en què fou reconeguda la independència de Finlàndia.

Malgrat aquests períodes de domini estranger, la llengua i la identitat nacional finlandesa no desaparegueren i els finlandesos saberen transformar el seu idioma de llengua dominada en llengua totalment normalitzada. En aquest canvi, jugà un paper fonamental l'Acadèmia Finlandesa de Ciències i Lletres, fundada el 1908 amb l'expressa finalitat de promoure l'activitat científica i literària i servir de lligam a tots els intel·lectuals de llengua finesa. Precisament una de les seues principals tasques fou la normativització i promoció del finès.

Aquesta Acadèmia tenia el precedent de la «Societat Finlandesa de Ciències i Lletres», que existia des del 1838 sota el domini rus. Cal dir que les autoritats tsaristes del «Gran Principat de Finlàndia» no posaren cap obstacle a les activitats d'aquesta societat, bé que tenia un caràcter eminentment «tècnic», centrada a promoure i coordinar activitats científiques i humanístiques sense tenir un caràcter reivindicatiu pel que fa a l'idioma i la identitat nacional finlandesa, com el que sí tenia l'Acadèmia.

Actualment, l'Acadèmia Finlandesa de Ciències i Lletres té per objectius expressos el finançament de la investigació, l'assessorament en matèria de ciència i política científica i el reforçament del paper de la ciència i la investigació, i en promou difusió pública. Està dividida en dues seccions: la de Ciències i la d'Humanitats. La primera, que és semblant a la nostra Secció

i té cent vuitanta-nou membres, està formada per set disciplines, entre les quals hi ha biologia (amb vint-i-dos membres), agricultura i boscos (vint-i-dos) i medicina (quaranta-sis) són les més relacionades amb les nostres activitats. Hi ha reunions ordinàries tots els segons dimarts de cada mes, en què es presenten comunicacions i s'organitzen debats oberts al públic. Aquestes reunions no sempre se celebren a Hèlsinki, sinó també a altres ciutats universitàries del país. L'Acadèmia convoca i concedeix també premis i beques amb fons procedents de donacions i de disponibilitats econòmiques de la mateixa institució.

L'Acadèmia Finlandesa manté també línies d'investigació pròpies, centrades, però, només en l'observatori geofísic de Sodankylä, que estudia les aurores boreals i la ionosfera i duu a terme treballs d'astronomia i sismologia. Les publicacions de l'Acadèmia es dediquen sobretot a les matemàtiques, la geologia i les humanitats.

* * *

Es podrien posar molts altres exemples d'acadèmies que han estat i continuen estant promotores, aglutinadores i difusores de les identitats nacionals, a través del cultiu i promoció de les ciències, les arts i les lletres. Hem triat només els casos dels croats, grecs i finlandesos, perquè les respectives nacions foren sotmeses a potències estrangeres i tingueren la sort d'arribar a ser reconegudes com a nacions plenament sobiranes. En aquest sentit, la primera tasca de totes fou normativitzar la llengua amb l'edició de gramàtiques i diccionaris. Tot seguit o simultàniament la feren servir en tots els camps de l'ensenyament i de la cultura, sense excloure'n cap.

La perseverança a conservar els nostres valors és realment indispensable. En definitiva, es tracta de conservar una informació, la informació del nostre passat que ens permet projectar-nos cap al futur. Els perills que amenacen el manteniment d'aquesta informació són molts i constants. Sebastià Serrano ho expressa molt bé, fent servir termes termodinàmics: «L'èpica humana per excel·lència ha estat la llarga marxa cap a la conservació de la informació a través de camins farcits de forats negres per on l'entropia xuclarà les memòries no ben assaonades».

La nostra tasca és assaonar constantment les nostres memòries.

Els dictadors militars diuen que l'exèrcit és la columna vertebral de la pàtria, nosaltres diferim radicalment d'aquesta opinió i afirmem que l'autèntica columna vertebral de la pàtria és la cultura, una cultura amb els trets propis de cada nació, una cultura que aspire a ampliar-se i difondre's més i més amb amical convivència i mutu respecte amb totes les altres cultures com a principal contribució a la pau. Aquesta és la importantíssima tasca que ha fet durant el seu primer segle l'Institut d'Estudis Catalans. El nostre repte és seguir amb aquest afany i que els nostres fills i néts puguin commemorar molts altres segles de la nostra Acadèmia Nacional.

Bibliografia complementària

- HUREL, D. O.; LAUDIN, G. (eds.) (2000). *Académies et sociétés savants en Europe (1650-1800)*. París: Honoré Champion.
- BALCELLS, A.; PUJOL, E. (2002). *Història de l'Institut d'Estudis Catalans, volum I (1907-1942)*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- REYES CANO, R.; VILA VILAR, E. (eds.) (2003). *El mundo de las Academias: del ayer al hoy*. Sevilla: Universidad de Sevilla.
- MOLEAS, W. (2004). *The Development of the Greek Language*. 2a ed. Londres: Bristol Classical Press.
- BURKE, P. (2006). *Lenguas y comunidades en la Europa moderna*. Madrid: Akal.
- HAVU, J. (1987). *El finès, de llengua dominada a llengua normalitzada*. Barcelona: CIRIT-Generalitat de Catalunya.